

Wymiary posługi kapłańskiej w nauczaniu papieża Benedykta XVI

Papież Benedykt XVI wiele miejsca w swoim nauczaniu poświęcił tematowi kapłaństwa. Specjalną sposobność ku temu stworzył Rok Kapłański, który trwał od 19 czerwca 2009 do 11 czerwca 2010 r. Okazją do ustanowienia tychże obchodów była 150. rocznica śmierci św. Jana Marii Vianneya. W trakcie Roku Kapłańskiego Benedykt XVI wygłosił trzy katechezy, w których omówił wymiary posługi kapłańskiej, tj. nauczanie, uświęcanie i kierowanie. Papież posłużył się wówczas nomenklaturą zawartą w adhortacji *Pastores gregis* Jana Pawła II¹. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie nauczania Benedykta XVI na temat owych *tria munera*, poprzez które dokonuje się posługa kapłana.

Niniejszy artykuł bazuje na nauczaniu papieża Benedykta XVI, jednak znajdują się w nim także odwołania do Soboru Watykańskiego II, w którym nauczanie papieża jest zakorzenione. Niezbędne okazało się również odwołanie do jego wcześniejszych pism, które opracował jeszcze jako kardynał i prefekt Kongregacji Nauki Wiary. Główny obszar badawczy stanowi jednakże nauczanie zawarte w adhortacjach apostołskich *Sacramentum caritatis* oraz *Verbum Domini*. Ogromną skarbnicą nauki o kapłaństwie są teksty homilii, które Benedykt XVI wygłaszał podczas sprawowania Eucharystii. Kolejną grupą są przemówienia wygłaszane przez Benedykta XVI podczas audiencji generalnych. W trakcie obchodów Roku Kapłańskiego często nawiązywał w nich do tematyki powołania kapłańskiego, rozważając to zagadnienie w różnych aspektach. Ostatnim zbiorem są treści przekazane przez Benedykta XVI podczas jego przemówień w czasie spotkań z różnymi grupami oraz z wiernymi w trakcie niedzielnej modlitwy *Anioł Pański* na placu św. Piotra w Rzymie. Nauczanie zawarte w tych mowach również porusza tematykę związaną z kapłaństwem. Spośród tej grupy na szczególną uwagę zasługują teksty wypowiedziane podczas spotkań z duchowieństwem, m.in. w trakcie trwania Roku Kapłańskiego. Dopełnienie myśli Benedykta XVI stanowią komentarze odnoszące się do jego nauczania, a także pozycje, których tematyka wiąże się z teologią kapłaństwa.

¹ Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores gregis”*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 2, *Adhortacje*, Kraków 2006 [dalej: *Pastores gregis*], nr 32.

Ze względu na podjęty temat i odwołanie do *tria munera* artykuł podzielono na trzy części. W pierwszej ukazano działalność nauczycielską kapłana, czyli *munus docendi*. Istotę tego zadania stanowi ukazywanie wiernym światła pomocnego w interpretacji słowa Bożego². W spełnianiu tej funkcji kapłan staje się głosicielem nauki Kościoła, nigdy natomiast nie może głosić własnych poglądów ani filozofii. Kolejna część zajmuje się zadaniem uświęcania – *munus sanctificandi*. Dokonuje się ono przede wszystkim przez szafarstwo sakramentów świętych, z których uwydatniono dwa: Eucharystię oraz sakrament pokuty. Ostatnia część dotyczy zadania rządzenia, a więc *munus regendi*. Przedstawiono w niej naukę Benedykta XVI, który w myśl Soboru Watykańskiego II traktuje to zadanie nie jako przejaw władzy autokratycznej, lecz władzy, która ma się objawiać w służbie człowiekowi.

Munus docendi

Misja nauczania stanowi podstawowy wymiar kapłańskiej posługi. *Katechizm Kościoła katolickiego* naucza: „Biskupi razem z prezbiterami, swymi współpracownikami, «mają przede wszystkim obowiązek głoszenia Ewangelii Bożej», zgodnie z poleceniem Pana. Są oni «zwiastunami wiary prowadzącymi nowych uczniów do Chrystusa i autentycznymi, czyli upoważnionymi przez Chrystusa, nauczycielami»”³ (KKK 888). Analiza tej wypowiedzi prowadzi do stwierdzenia, że nauczanie, czyli głoszenie, stanowi pierwszy obowiązek duchownych, którzy są posłani do tego zadania przez samego Jezusa Chrystusa⁴.

Dla lepszego zrozumienia posługi głoszenia należy wpieryw ukazać, czym jest Objawienie Boże, które stanowi naukę Kościoła zawartą w Piśmie Świętym oraz w Tradycji⁵. Naukę o istocie objawienia Bożego podaje Sobór Watykański II w stwierdzeniu: „Spodobalo się Bogu w swej dobroci i mądrości objawić siebie samego i ujawnić nam tajemnicę woli swojej (por. Ef 1,9), dzięki której przez Chrystusa, Słowo Wcielone, ludzie mają dostęp do Ojca w Duchu Świętym i stają się uczestnikami boskiej natury (por. Ef 2,18; 2 P 1,4). Przez to zatem objawienie Bóg niewidzialny (por. Kol 1,15; 1 Tm 1,17) w nadmiarze swej miłości zwraca się do ludzi jak do przyjaciół (por. Wj 33,11; J 15,14–15) i obcuje z nimi (por. Bar 3,38), aby ich zaprosić do wspólnoty z sobą i przyjąć ich do niej”⁶. Jak wynika z tych słów, całość działalności nauczycielskiej ma prowadzić każdego wierzącego do zjednoczenia z Bogiem w Trójcy.

² Benedykt XVI, „*Pan uobecnia swoje działanie poprzez posługę kapłana*”. *Audjencja generalna (14 IV 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 6 (323), s. 42.

³ *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002.

⁴ A. Santorski, *Maryja i kapłaństwo*, Warszawa 2012, s. 52–53.

⁵ *Pastores gregis*, nr 28.

⁶ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „Dei verbum”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008 [dalej: *Dei verbum*], nr 2.

Zadanie nauczania powierzono wszystkim ludziom na mocy chrztu świętego. Jest ono istotnym i zasadniczym działaniem całego Kościoła⁷. Nie zostało ograniczone tylko do hierarchii kościelnej, ale jak naucza *Katechizm Kościoła katolickiego*, Chrystus pełni tę funkcję również przez osoby świeckie (KKK 904). Jednak to kapłani, którzy są w szczególnej relacji z Chrystusem i działają w Jego osobie, są zobowiązani do nauczania. Przypomina o tym dekret Soboru Watykańskiego II o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*: „prezbiterzy, jako współpracownicy biskupów, mają przede wszystkim obowiązek opowiadania wszystkim Ewangelii Bożej, aby wypełniając nakaz Pana: «Idąc na cały świat, głosicie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu» (Mk 16,15), tworzyli i pomnażali Lud Boży. Przez zbawcze bowiem słowo rodzi się wiara w sercach niewierzących, a w sercach wierzących rozwija; dzięki niej powstaje i wzrasta wspólnota wiernych”⁸. Sobór zatem kładzie nacisk na nauczycielskie zadanie płynące z sakramentu święceń kapłańskich.

Spełnianie tego zadania przez kapłanów może przybierać różne formy. Sobór wskazuje przede wszystkim na przepowiadanie podczas Mszy Świętej. Ważną formą jest również katechizacja, prowadzona zarówno wśród dzieci, jak i dorosłych, ewangelizacja wśród niewierzących oraz odczytywanie problemów współczesnego świata w świetle Ewangelii⁹. Również Benedykt XVI wskazywał w swoim nauczaniu na formy spełniania tej posługi: „Starannie przygotowując świąteczne homilie, nie wyłączając homilii w zwykłe dni tygodnia, w trudzie formacji katechetycznej, w szkołach, w instytucjach akademickich, a w sposób szczególny w niepisanej książce, jaką jest jego własne życie, kapłan jest zawsze «wykładowcą», naucza”¹⁰. Do form wymienionych przez dekret soborowy papież dołącza jeszcze jedną, niezmiernie ważną formę: jest nią świadectwo życia kapłana, które uznaje za najważniejszą formę przepowiadania. Aby takie świadectwo, czyli także przepowiadanie słowa Bożego mogło być owocne, trzeba, aby kapłan najpierw sam potrafił spotkać się ze Słowem, czyli z samym Jezusem Chrystusem¹¹. Jest to warunek konieczny owocnego przepowiadania.

O tej zasadzie przypomina także Sobór Watykański II, który w swoim nauczaniu stwierdza: „Konieczną przeto jest rzeczą, by wszyscy duchowni, zwłaszcza kapłani Chrystusowi, i inni, którzy, jak diakoni i katechiści, zajmują się prawowicie posługą słowa, dzięki wytrwałej lekturze i starannemu studium przyłgnęli do Pisma świętego, aby żaden z nich nie stał się «próżnym głosicielem słowa Bożego na zewnątrz, nie będąc wewnątrz jego słuchaczem», podczas gdy winien z wiernymi

⁷ L.R. Llorente, *Kapłaństwo. Służby Ludu Bożego*, Kraków 2002, s. 92–93.

⁸ Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: *Sobór Watykański II...*, dz. cyt. [dalej: *Presbyterorum ordinis*], nr 4.

⁹ *Presbyterorum ordinis*, nr 4.

¹⁰ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

¹¹ P.J. Cordes, *Dlaczego kapłan? Poszukiwanie odpowiedzi z Benedyktem XVI*, Kielce 2009, s. 118.

sobie powierzonymi dzielić się ogromnymi bogactwami słowa Bożego”¹². Do tych słów konstytucji soborowej Benedykt XVI odwołuje się także w swojej katechezie o św. Ambroży. Przywołuje przykład tego świętego, dzięki któremu nawrócił się kolejny wielki święty – Augustyn. Papież zauważył, że nie wystarczy być tylko zewnętrznym słuchaczem słowa. Aby mogło ono przynieść dobry owoc, wymaga się od kapłanów, by byli słuchającymi wewnątrz¹³, gdyż dopiero wtedy będą mogli dobrze spełniać swoje zadanie.

W realizacji zadania nauczania podstawowe znaczenie ma zrozumienie łączności pomiędzy kapłanem a samym Chrystusem. Uwidacznia się ona również w głoszeniu słowa Bożego, gdyż każdy kapłan na mocy konsekracji, czyli przyjęcia święceń, uczestniczy w posłannictwie samego Słowa Wcielonego¹⁴. Benedykt XVI często przypominał kapłanom, że istotą ich działania jest ściśle zjednoczenie z Chrystusem¹⁵, co wyraża się także w misji przepowiadania. Głoszenie słowa Bożego można określić mianem misterium, które wymaga wiary, bez której osoby powołane do głoszenia słowa nie miałyby zapału, aby to słowo zgłębiać i przede wszystkim nie miałyby wiary, aby to słowo przyjąć jako słowo Boże¹⁶.

Na tę prawdę wskazuje także Benedykt XVI, który zauważa, jak ważne jest, aby kapłan głoszący Ewangelię głosił ją nie jako swoją własną mądrość, lecz jako słowo Boże¹⁷. W tym również ma się wyrażać wyjątkowa relacja, jaka łączy kapłana i samego Jezusa Chrystusa. Kapłan ma się upodabniać w głoszeniu do Chrystusa, który mówił: „Moja nauka nie jest moja” (J 7,16), dlatego też każdy prezbiter w ten sposób powinien podchodzić do zadania głoszenia, pamiętając, że przez spełnianie tej funkcji jeszcze bardziej wyraża się jego oddanie i specjalna więź z Chrystusem, że tak jak On staje się wtedy narzędziem w rękę Ojca i przepowiada Jego królestwo¹⁸.

W swojej katechezie papież Benedykt wymienia jeszcze jedną ważną funkcję słowa Bożego, mianowicie, że słowo Boże ma być światłem dla zabłąkanych ludzi, którzy gubią się w gęstwinie pytań, wyborów oraz informacji, które zewsząd do ich dochodzą¹⁹. W sytuacjach zagubienia, niewiedzy i nieumiejętności poradzenia so-

¹² *Dei verbum*, nr 25.

¹³ Benedykt XVI, „Św. Ambroży”. Audiencja generalna (24 X 2007), „L’Osservatore Romano” (2007), n. 12 (298), s. 37.

¹⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, Poznań 1999, s. 26–27.

¹⁵ Benedykt XVI, „Wierście w moc waszego kapłaństwa”. Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana. Warszawa (25 V 2006), „L’Osservatore Romano” (2006), n. 6–7 (284), s. 16.

¹⁶ G. Siwek, *Głosiciel słowa Bożego*, w: *Sztuka bycia księdzem. Poradnik*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 74.

¹⁷ Benedykt XVI, „Pan uobecnia”..., art. cyt., s. 42.

¹⁸ J. Warzeszak, *Teologia kapłaństwa w przemówieniach Benedykta XVI w Roku Kapłańskim*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 23 (2010), s. 173.

¹⁹ Benedykt XVI, „Pan uobecnia”..., art. cyt., s. 42.

bie kapłan ma być dla wierzącego niczym Chrystus, który nauczał tłumy, wyjaśniał im wszystko to, co mówił, gdyż byli jak owce nie mające pasterza (por. Mk 6,34). Również w tym uwidoczni się zasada działania *in persona Christi*²⁰, gdy kapłan interpretuje całą ludzką rzeczywistość w świetle Ewangelii, czyli Słowa Bożego, którym jest sam Chrystus.

Życie kapłana w zażyłości ze słowem Bożym jest gwarancją owocności jego starań duszpasterskich, dlatego też Benedykt XVI podczas jednej z homilii pytał kapłanów: „Czy naprawdę przenika nas Słowo Boże? Czy to prawda, że ono stanowi pokarm, dzięki któremu żyjemy, bardziej niż chleb i rzeczy tego świata? Czy naprawdę je znamy? Czy je kochamy? Czy wnikamy w nie głęboko, tak by rzeczywiście odcisnęło ślad na naszym życiu i kształtowało nasze myślenie? Czy może raczej nasze myślenie kształtuje się wciąż według tego, co się mówi i czyni?”²¹. Konkretnie pytania postawione przez papieża wskazują na ważność bliskiej łączności kapłana ze słowem Bożym, które ma być dla niego wyznacznikiem w patrzeniu na świat i ludzkie problemy²².

Do tego, aby Pismo Święte mogło być przyjmowane najpierw przez kapłana, a przez niego również przez wszystkich ludzi jako słowo Boże, niezbędną postawą jest przyjacielska relacja z Chrystusem. Tylko w związku z taką relacją można mówić o działaniu *in persona Christi*, oczywiście – jak zauważa papież – działanie sakramentu w przypadku braku takiej przyjacielskiej relacji ciągle trwa i kapłan spełnia swoje funkcje ważnie, jednakże tylko relacja przyjacielska sprawia, że przepowiadane przez kapłana słowo staje się żywe i aktualne²³. Z tą prawdą wiążą się tzw. znamiona ludzkiej osobowości kapłana²⁴, które też wywierają wpływ na sposób i owocność przepowiadania, a które polegają na wykorzystaniu przez kapłana jego indywidualnych zdolności i predyspozycji.

Kolejnym ważnym elementem przepowiadania, o którym wspomina papież, jest posłuszeństwo, które kapłan okazuje przy głoszeniu słowa. W przepowiadaniu – jak przestrzega Benedykt XVI – kapłan nie głosi swoich własnych idei, pomysłów ani filozofii, które mu odpowiadają. Jako głosiciel słowa pozostający mocą sakramentu święceń w szczególnej relacji z Chrystusem głosi Prawdę, czyli samego Chrystusa²⁵. Realizacja tych wskazań jest możliwa do spełnienia przez kapłana tylko wtedy, gdy przyjmie on postawę posłuszeństwa oraz utożsamia się z nauką, którą głosi Kościół.

²⁰ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

²¹ Benedykt XVI, „*Celebrując Eucharystię, kapłani torują drogę modlitwie współczesnych ludzi*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (09 IV 2009)*, „L’Osservatore Romano” (2009), n. 6 (314), s. 18.

²² Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

²³ Benedykt XVI, „*Nasze ręce niech się staną rękami Chrystusa*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (13 IV 2006)*, „L’Osservatore Romano” (2006), n. 5 (283), s. 12.

²⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa...*, dz. cyt., s. 27.

²⁵ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

Papież przedstawiał taką postawę kapłana jako bardzo znaczącą jeszcze przed wyborem na Stolicę Piotrową. Zwracając się do kapłanów, zauważył, że w przepowiadaniu kapłana niezbędne i konieczne powinno być wyrzeczenie się przez niego własnego „ja”, przyjęcie zaś nauki, którą głosi. Ratzinger uznał także za naganną postawę głoszenia przez kapłana tylko tego, co sam uważa za konieczne, lub tylko tych wymogów, które sam jako człowiek jest w stanie zrealizować. Według Ratzingera jest to nie tylko wyraz nieposłuszeństwa, a wręcz skracanie i fałszowanie Dobrej Nowiny, kapłan zaś jako głosiciel jest zobowiązany, aby przepowiadać całą prawdę²⁶.

Kolejnym ważnym wskazaniem, jakie podaje kardynał w tej wypowiedzi, jest traktowanie na serio swojego zadania i staranie się, aby sprostać temu zadaniu. Niezbędna jest zażyłość ze słowem, co też później będzie doceniał i wskazywał jako papież Benedykt XVI. Ratzinger dostrzega także, że owa zażyłość ze słowem, chęć budowania swojego życia, opierając się na tym słowie, oraz przekazywanie tego słowa wiernym poprzez Urząd Nauczycielski jest miejscem styku i powiązania pozornie dwóch różnych biegunów, czyli kapłańskiej duchowości i posługi²⁷. Zarówno posługa, jak i duchowość stanowią o istocie kapłaństwa i kształtują jego tożsamość. Jednocześnie Benedykt XVI demaskuje postawę kapłana, który wypełnia tylko swoje zadania i rzeczywiście głosi naukę Kościoła, lecz się z nią nie utożsamia. Taką postawę można porównać do bycia rzecznikiem, który może być neutralny wobec tego, co ma za zadanie przekazać. Kapłan nie może zajmować takiej postawy. Kapłan jako działający *in persona Christi* powinien brać z Niego przykład i naśladować Go w głoszeniu słowa²⁸.

W katechezie poświęconej św. Ambrożemu Benedykt XVI również odwołuje się do tej kwestii. Stwierdza, że katecheta, czyli człowiek spełniający zadanie nauczania, „nie może wystawiać się na ryzyko, że będzie przypominał swego rodzaju kłowna, który z racji wykonywanego zawodu odgrywa swoją rolę”²⁹. Jeżeli kapłan nie identyfikuje się z nauką, którą głosi, wtedy jego posługa zmierza właśnie do takiego stanu, co niechybnie zauważą słuchacze. Papież w dalszym etapie katechezy podaje jednak rozwiązanie tego problemu. Oświadcza, że tylko przyłgnięcie do Mistra i Jego nauki spowoduje, że kapłan nie wpadnie w taką pułapkę. Jako przykład przyjęcia nauki i przyłgnięcia do Jezusa podaje św. Jana Apostoła, który podczas ostatniej wieczerzy położył swoją głowę na piersi Jezusa. Jak zaznacza dalej papież, tylko ten wiarygodnie i skutecznie będzie głosił Ewangelię, kto przyjmie taką postawę. Tylko takie przyłgnięcie do Jezusa pozwala stać się prawdziwym uczniem³⁰.

²⁶ J. Ratzinger, *Pytanie o sens posługi kapłańskiej*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Teologia i duchowość sakramentu święceń*, tłum. M. Górecka, M. Rodkiewicz, Opera Omnia 12, red. M. Górecka, K. Gózdź, Lublin 2012, s. 348–349.

²⁷ J. Ratzinger, *Pytanie o sens posługi...*, art. cyt., s. 348–349.

²⁸ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

²⁹ Benedykt XVI, „*Św. Ambroży*”..., art. cyt., s. 37.

³⁰ Benedykt XVI, „*Św. Ambroży*”..., art. cyt., s. 37.

Zwracając się zaś do diakonów, mówił jeszcze jako kardynał, że jedynym wymogiem, aby dobrze wykonywać swój urząd, który w swojej istocie jest mocno osadzony właśnie na nauczaniu, każdy diakon powinien na samym początku sam usłyszeć i spotkać się z Ewangelią, czyli Dobrą Nowiną³¹. Tylko dzięki takiej postawie *munus docendi* może być zrealizowane.

Podczas jednej z Mszy Świętych Krzyżma papież rozpoznał też pewien negatywny proces zauważalny wśród wierzących, który polega na stale malejącej znajomości nauczania Kościoła. Prawd, które jeszcze nie tak dawno były dla wszystkich oczywiste i dobrze znane, w nowym tysiącleciu chrześcijanie już nie przyswajają. Papież doszukuje się przyczyn takiego stanu rzeczy przede wszystkim w słabym wypełnianiu *munus docendi*³². Jednakże jest rozwiązanie, aby ten problem załagodzić. Papież poleca kapłanom, aby szukali rozwiązań w lekturze Pisma Świętego, której nigdy nie jest za wiele. Dla Benedykta XVI nieocenioną pomocą jest także komentarz do Pisma Świętego znajdujący się w *Katechizmie Kościoła katolickiego* oraz w dokumentach soborowych, zwłaszcza Soboru Watykańskiego II. Nieocenioną pomocą służy także nauczanie poprzednich papieży, przede wszystkim Jana Pawła II, które Benedykt XVI nazwał ważnym, ciągle za mało odkrywanym i wykorzystywanym³³.

Jedną ze swoich katechez w trakcie Roku Kapłańskiego Benedykt XVI poświęcił również urzędowi nauczania. W swoich słowach odnosił się zwłaszcza do kapłanów, którym uświadamiał, na czym ma polegać *munus docendi*. Wskazał również na źródła, z których kapłani winni czerpać, aby dobrze wykonać to zadanie. Wyraził opinię, że „Pismo Święte, pisma ojców i doktorów Kościoła i *Katechizm Kościoła katolickiego* stanowią nieodzowne punkty odniesienia w wypełnianiu *munus docendi*, jakże istotnego dla nawrócenia, drogi wiary oraz zbawienia ludzi”³⁴. Te słowa papieża odnoszą się do katolickiej nauki o Objawieniu, które jest zawarte w Piśmie Świętym i Tradycji. Benedykt XVI potwierdził jednocześnie, że odniesienie do tych dwóch źródeł w wypełnianiu urzędu nauczania jest nieodzowne, gdyż ludzkie nawrócenie i zbawienie jest w znacznym stopniu zależne od dobrego wypełniania zadania przepowiadania.

Aby dobrze zrozumieć istotę przepowiadania słowa Bożego, należy także przyjrzeć się poświęconej mu adhortacji *Verbum Domini*. W swoich rozważaniach papież wzywał, aby posługa kapłana jako tego, który naucza, prowadziła ludzi do zbawienia. Aby to się mogło zrealizować, potrzebna jest wiara wśród ludzi, do których kapłani trafiają ze swoją nauką. Jak uważa Benedykt XVI, taka wiara ma swój początek w zasłuchaniu się w Boże słowo. Papież pisze: „Całe dzieje zbawienia

³¹ J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Nauczać i zgłębiać Bożą miłość*, Lublin 2016, s. 101.

³² Benedykt XVI, „*Pokora krzyża i prawdziwa odnowa Kościoła*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (05 IV 2012)*, „L'Osservatore Romano” (2012), n. 5 (343), s. 16.

³³ Benedykt XVI, „*Pokora krzyża*”..., art. cyt., s. 16.

³⁴ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

pokazują nam stopniowo ten ścisły związek między słowem Bożym i wiarą, który urzeczywistnia się w spotkaniu z Chrystusem. Dzięki Niemu bowiem wiara przybiera kształt spotkania z Osobą, której powierzamy własne życie. Jezus Chrystus jest dziś nadal obecny w historii w swoim ciele, którym jest Kościół³⁵. Spełnianie zadania nauczania należy do głównych funkcji wszystkich księży. Dlatego też Benedykt XVI często w swoich wystąpieniach podkreślał, jak ważne jest, aby każdy kapłan wchodził w autentyczną relację z Chrystusem, aby na podstawie tej relacji budował swoją tożsamość³⁶, gdyż tylko wtedy właściwie spełni swoje zadania. Chrystus bowiem jest źródłem, od którego pochodzą wszelkie zadania spełniane przez kapłana³⁷.

Z zadaniem nauczycielskim Kościoła ściśle łączy się także zadanie ewangelizacji i wszelka działalność misyjna. W swoim nauczaniu Benedykt XVI odnosił się także do tych dwóch wymiarów działalności Kościoła we współczesnym świecie. Bogactwo owej działalności wymagałoby głębszego i dłuższego omówienia, jednak przy rozpatrywaniu *munus docendi* nie może być pominięte, gdyż według papieża Benedykta XVI „misja ewangelizacyjna, będąca kontynuacją dzieła upragnionego przez Pana Jezusa, jest koniecznym i niezastąpionym wyrazem najgłębszej natury Kościoła”³⁸. A zatem również w tych słowach odnoszących się do ewangelizacji, którą bezsprzecznie należy również uznać za formę realizacji zadania nauczania, można odczytać, jak ważne miejsce w życiu całego Kościoła zajmuje *munus docendi*.

W swoim nauczaniu Benedykt XVI przytacza też przykłady osób, które mogą być wzorem dla kapłanów w realizacji przepowiadania. Taką osobą, która ciągle była stawiana za wzór dla kapłanów, zwłaszcza w trakcie Roku Kapłańskiego, był św. Jan Maria Vianney. Jak pisał papież na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego, jest on przede wszystkim wzorem w utożsamianiu się z osobą Chrystusa³⁹. Jest także wzorem w wypełnianiu zadania nauczania, mimo że sam nie miał jakichś wyjątkowych zdolności intelektualnych. Zdaniem Benedykta XVI „był on człowiekiem wielkiej mądrości i z heroiczną siłą stawiał opór naciskom kulturowym i społecznym swoich

³⁵ Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini” Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów i duchowieństwa, do osób konsekrowanych i wiernych świeckich o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*, Kraków 2010 [dalej: *Verbum Domini*], nr 25.

³⁶ Benedykt XVI, „*Pasterze muszą być przykładami dla stada*”. *Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła (29 VI 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 10 (317), s. 23.

³⁷ W. Świerżawski, *Nazwałem was przyjaciółmi. Rady ewangeliczne w życiu kapłana diecezjalnego*, Sandomierz 2015, s. 258–260.

³⁸ Benedykt XVI, „*Ewangelia zawsze i wszędzie*”. *List apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper”, powołujący do życia Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji (21 IX 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2001), n. 1 (329), s. 11.

³⁹ Benedykt XVI, *List Jego Świętobliwości Benedykta XVI na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. rocznicy „dies natalis” Świętego Proboszcza z Ars (16 VI 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 7–8 (315), s. 6–7.

czasów, by móc prowadzić dusze do Boga: prostota, wierność i bezpośredniość były istotnymi cechami charakterystycznymi jego przepowiadania, wskazywały na przejrzystość jego wiary i świętości. Lud chrześcijański był tym zbudowany i – jak ma to miejsce w wypadku autentycznych nauczycieli w każdej epoce – rozpoznawał w tym światło Prawdy. Ostatecznie rozpoznawał w tym to, co powinno się zawsze rozpoznawać w kapłanie: głos Dobrego Pasterza⁴⁰. Papież na przykładzie św. Proboszcza z Ars ukazuje, że w realizacji zadania przepowiadania istotne jest to, aby w słowach wypowiedzianych przez kapłana wierni mogli usłyszeć słowa samego Chrystusa.

Wyjątkowe i niejako nowe spojrzenie na zadanie nauczania można znaleźć we wspomnianej powyżej adhortacji *Verbum Domini*, w której Benedykt XVI proponuje nowe spojrzenie na funkcję przepowiadania⁴¹. Na baczność uwagę zasługuje spojrzenie papieża na słowo Boże jako sakrament. Miejszem uprzywilejowanym, gdzie słowo to powinno być głoszone, jest liturgia Kościoła⁴². W swoim nauczaniu Benedykt XVI mówi wprost o sakramentalności słowa. Takie spojrzenie stanowi nowość w nauce o głoszeniu słowa Bożego w liturgii kościelnej⁴³. Papież dostrzega także istotną relację, jak zachodzi między głoszonym słowem a sprawowanymi sakramentami, zwłaszcza sakramentem Eucharystii: „Słowo i Eucharystia tak ściśle przynależą do siebie, że nie można zrozumieć pierwszego bez drugiego: słowo Boże staje się sakramentalnym ciałem w wydarzeniu eucharystycznym. Eucharystia otwiera nas na zrozumienie Pisma świętego, tak jak Pismo święte oświeca i wyjaśnia tajemnicę eucharystyczną”⁴⁴. Takie spojrzenie otwiera także na pewne powiązania, jakie papież widzi w zadaniu nauczania i zadaniu uświęcania, realizacja których to płaszczyzna kolejnych rozważań w teże pracy.

Munus sanctificandi

Kolejnym zadaniem każdego kapłana jest misja uświęcania wiernych. O tym zadaniu przypomina *Katechizm Kościoła katolickiego*, wyjaśniając równocześnie, na czym ta misja ma polegać: „Biskup jest również «szafarzem łaski najwyższego kapłaństwa», w szczególności w Eucharystii, którą ofiaruje sam lub troszczy się o jej ofiarowanie za pośrednictwem prezbiterów, swoich współpracowników. Eucharystia bowiem stanowi centrum życia Kościoła partykularnego. Biskup i prezbiterzy uświęcają Kościół przez swoją modlitwę i pracę, przez posługę słowa i sakramentów. Uświęcają go swoim przykładem «nie jak ci, którzy ciemnią gminy, ale jako żywe przykłady dla stada» (1 P 5,3). W ten sposób mogą «razem z powierzoną sobie

⁴⁰ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

⁴¹ D. Kwiatkowski, *Eklezjalny wymiar głoszenia Słowa Bożego w świetle adhortacji apostoelskiej Benedykta XVI „Verbum Domini”*, „Teologia i Człowiek. Kwartalnik Wydziału Teologicznego UMK” 33 (2016), nr 1, s. 20.

⁴² *Verbum Domini*, nr 52.

⁴³ D. Kwiatkowski, *Eklezjalny wymiar głoszenia...*, art. cyt., s. 27.

⁴⁴ *Verbum Domini*, nr 55.

trzędą osiągnąć życie wieczne» (KKK 893). W tej wypowiedzi katechizmu to biskupi są ukazani jako odpowiedzialni za misję uświęcania, jednakże zaznaczone jest także miejsce kapłanów, którzy jako współpracownicy biskupa są odpowiedzialni za realizację tego zadania.

Powyżej przytoczona wykładnia wskazuje na osoby odpowiedzialne za misję uświęcania, czyli przede wszystkim biskupów i prezbiterów, jednakże nie wyłączając także osób świeckich (KKK 873). Kolejnym ważnym aspektem, który porusza ta wypowiedź, jest sposób, w jaki misja ta ma się uzewnętrzniać w Kościele. Jako szczególny obraz jej realizacji należy uznać przede wszystkim sprawowanie sakramentów⁴⁵, spośród których wyjątkowe miejsce zajmuje Eucharystia stanowiąca „centrum życia chrześcijańskiego” (KKK 1407). Jednakże nie można także zapomnieć o łączności, jaka istnieje pomiędzy głoszonym słowem Bożym, czyli zadaniem nauczania, a sprawowaniem Eucharystii, czyli zadaniem uświęcania. Eucharystia bez głoszonego słowa byłaby niepełna, co podkreśla także nauczanie *Katechizmu Kościoła katolickiego*: „Celebracja Eucharystii obejmuje zawsze: głoszenie słowa Bożego, dziękczynienie składane Bogu Ojcu za wszystkie Jego dobrodziejstwa, a zwłaszcza za dar Jego Syna; konsekrację chleba i wina oraz uczestniczenie w uczcie liturgicznej przez przyjmowanie Ciała i Krwi Pana. Elementy te konstytuują jeden i ten sam akt kultu” (KKK 1408). Właściwie sprawowana Eucharystia, a więc zgodnie z intencjami samego Jezusa Chrystusa, łączy w sobie potrójny wymiar zadań kapłanów: nauczanie, uświęcanie i przewodzenie wspólnocie⁴⁶.

Temat wzajemnego przenikania się tych dwóch płaszczyzn posługi kapłana, czyli głoszenia i uświęcania, Benedykt XVI poruszał także w adhortacji *Sacramentum caritatis*, gdzie wskazywał na sakramentalny wymiar głoszonego słowa, które należy uznawać nie tyle za słowo ludzkie, ile raczej za słowo samego Boga, a więc sposób działania Boga⁴⁷.

W rozważaniu dotyczącym posługi uświęcania konieczne jest początkowe określenie podmiotu, który te czynności wykonuje. Sobór Watykański II stwierdza, że w pierwszym rzędzie działa „Bóg, który sam jest Świętym i Uświęcicielem, chciał [On] przybrać sobie ludzi, którzy by jako sprzymierzeńcy i pomocnicy służyli pokornie dziełu uświęcania. Stąd prezbiterów konsekruje Bóg przez posługę biskupa, by stawszy się w specjalny sposób uczestnikami kapłaństwa Chrystusowego, w sprawowaniu świętych czynności działali jako słudzy Tego, który w liturgii wykonuje stale dla nas swój urząd kapłański przez swego Ducha. Oni to przez chrzest

⁴⁵ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: *Sobór Watykański II...*, dz. cyt. [dalej: *Lumen gentium*], nr 26.

⁴⁶ A. Santorski, *Prezbiter – Pasterz – Kapłan w nauczaniu Jana Pawła II*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 19 (2006), s. 249.

⁴⁷ Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła „Sacramentum caritatis”*, „L'Osservatore Romano” (2007), n. 4 (292) [dalej: *Sacramentum caritatis*], nr 45.

wprowadzają ludzi w Lud Boży; przez sakrament pokuty jedną grzeszników z Bogiem i Kościołem; przez olej chorych krzepią cierpiących; przede wszystkim zaś przez odprawianie Mszy sakramentalnie składają ofiarę Chrystusa⁴⁸. Należy zatem podsumować, że działającym w zadaniu uświęcania jest sam Bóg, który jest również obecny w każdym działaniu sakramentalnym kapłana⁴⁹. Spośród tych sakramentalnych czynności poczesne miejsce zajmuje sakrament Eucharystii. To w tym sakramencie – jak pisał św. Jan Paweł II do kapłanów – w sposób wyjątkowy wyraża się przyjaźń i szczególna relacja pomiędzy kapłanem a Chrystusem. Sprawując ten sakrament, kapłan wypowiada słowa w imieniu Chrystusa oraz dokonuje tego samego przeistoczenia, którego dokonał Chrystus w Wieczerniku. Dlatego też według św. Jana Pawła II sakrament ten znajduje się w samym centrum kapłańskiej posługi⁵⁰, stając się jednocześnie głównym sposobem spełniania zadania uświęcania.

Papież Benedykt XVI w swoim nauczaniu również stawia Eucharystię w centrum życia kapłańskiego i od niej uzależnia całą kapłańską duchowość. Papież doszukuje się podstaw duchowości kapłana już w samym obrzędzie święceń, kiedy to biskup wypowiada słowa: „Przyjmij dary ludu świętego, które mają być ofiarowane Bogu. Rozważaj, co będziesz czynił, naśladuj to, czego będziesz dokonywał, i prowadź życie zgodne z tajemnicą Pańskiego krzyża”⁵¹. Eucharystia zgodnie z myślą Benedykta XVI jest głównym sposobem realizacji zadania uświęcania⁵², ale jest także wydarzeniem, przez które sam kapłan buduje ścisłą więź z Chrystusem oraz umacnia swoje powołanie⁵³. Eucharystia jest więc niezbędnym elementem w życiu kapłańskim i w budowaniu kapłańskiej tożsamości.

Dwa sakramenty, Eucharystia i kapłaństwo, są ze sobą ściśle połączone, co podkreśla także Benedykt XVI, zwracając się do kardynałów na zakończenie konklawe, na którym został wybrany na następcę św. Piotra: „Kapłaństwo służebne narodziło się w Wieczerniku wraz z Eucharystią, jak wielokrotnie podkreślał mój czcigodny poprzednik Jan Paweł II. «Życie kapłańskie winno mieć ze szczególnego tytułu ‘kształt eucharystyczny’» – napisał w swoim ostatnim Liście na Wielki Czwartek (n. 1). Przyczynia się do tego przede wszystkim codzienne pobożne sprawowanie Mszy św., która stanowi centrum życia i misji każdego kapłana”⁵⁴. Po raz kolejny

⁴⁸ *Presbyterorum ordinis*, nr 5.

⁴⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa...*, dz. cyt., s. 43.

⁵⁰ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek (16 marca 1997)*, „Acta Apostolicae Sedis” 89 (1997), n. 5, s. 662.

⁵¹ *Pontyfikał rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Katowice 1999, nr 150.

⁵² Benedykt XVI, „*Kapłani darem dla Kościoła i świata*”. *Audienca generalna (5 V 2010)*, „L’Osservatore Romano” (2010), n. 7 (324), s. 49–50.

⁵³ *Sacramentum caritatis*, nr 80.

⁵⁴ Benedykt XVI, „*Aby głosić całemu światu żywą obecność Chrystusa*”. *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie konklawe (20 IV 2005)*, „L’Osservatore Romano” (2005), n. 6 (274), s. 5.

wybrzmiewa w nauczaniu Benedykta XVI znaczenie Eucharystii w całości funkcjonowania kapłana, a więc w jego posłudze oraz życiu duchowym.

Zadanie uświęcania jest fundamentem kapłańskiej posługi, która staje się w sposób sobie właściwy posługą samego Chrystusa⁵⁵. W swojej katechezie poświęconej temu zadaniu powierzonemu kapłanom, ale również osobom świeckim, Benedykt XVI na samym wstępie analizuje słowo „święty”. Owoż słowo to według papieża oznacza istotę samego Boga, którą charakteryzują przymioty: prawda, dobro, miłość, piękno. Jak rozważa dalej Benedykt XVI, powyższe cechy istoty boskiej są jednocześnie nieodzownymi elementami życia człowieka. Każdy człowiek, aby mógł żyć, potrzebuje kontaktu z tym, co dobre, piękne i prawdziwe, potrzebuje zatem kontaktu z samym Bogiem. Cechy te bowiem stanowią o istocie bytu człowieka i są niezbędne dla jego funkcjonowania⁵⁶. Z tych rozważań można wywnioskować, jak papież rozumie zadanie uświęcania. Dla Benedykta XVI jest to przede wszystkim nawiązywanie kontaktu z samym Bogiem. Istotą *munus sanctificandi* jest upodobnianie się do Boga.

Naturalne zatem staje się pytanie, które stawia papież w dalszej części katechezy: „w jaki sposób człowiek może nawiązać z Bogiem kontakt, który ma dla niego podstawowe znaczenie, i nie umrzeć, przytłoczony wielkością boskiej istoty?”⁵⁷. Papież sugeruje w tej wypowiedzi, że nawiązanie kontaktu z Bogiem nie jest czymś prostym, wymaga bowiem pewnych zdolności, aby to spotkanie Boga było dla człowieka owocne. Potrzebni są do tego pomocnicy, którymi są kapłani. Sobór Watykański II podnosi w tym miejscu wielkie znaczenie kapłanów, przez których ludzie nawiązują kontakt z Bogiem: „Prezbiterzy, wykonując w zakresie swej władzy urząd, [...] gromadzą w imieniu biskupa rodzinę Bożą, ożywioną braterską jednością i doprowadzają do Boga Ojca przez Chrystusa w Duchu Świętym”⁵⁸.

Również Benedykt XVI widzi istotną cechę kapłaństwa właśnie w doprowadzaniu ludzi do kontaktu z Bogiem, poprzez co wierni są uświęceni⁵⁹. Istota zatem misji uświęcania to kontaktowanie ludzi z Bogiem. Zadanie kapłana polega na przybliżaniu wiernych do Chrystusa. Benedykt XVI wypowiada się jasno, że tym, który uświęca, jest sam Bóg, natomiast kapłana należy uznać za narzędzie, przez które nawiązuje się relacja człowieka z Bogiem.

W dalszym rozważaniu tego zadania papież ukazuje sposoby, za pomocą których rodzi się ten kontakt. Wymienia na samym początku głoszenie słowa Bożego, przez co zaznacza ponownie przenikanie się kapłańskiego zadania nauczania z misją uświęcania. Jako kolejny sposób nawiązywania tegoż kontaktu Benedykt XVI podaje sprawowanie sakramentów, przez które owo zadanie uświęcania się uzewnętrznia.

⁵⁵ K. Porosło, *Święta codzienność. O liturgii przemieniającej życie*, Kraków 2018, s. 93.

⁵⁶ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 49.

⁵⁷ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 49.

⁵⁸ *Presbyterorum ordinis*, nr 6.

⁵⁹ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 49.

Szczególne miejsce zajmuje Eucharystia⁶⁰, w której w sposób wyjątkowy jest obecny Jezus Chrystus.

Nauka o sakramentach jako środkach uświęcania wiernych była obecna także w pismach wcześniejszych papieży. Jako przykład może posłużyć adhortacja św. Jana Pawła II *Pastores gregis*, w której papież Polak wyjaśniał, na czym polega zadanie uświęcania, za które odpowiedzialni są głównie biskupi. Jego zdaniem „uświęcenie chrześcijanina, dokonujące się w obmyciu chrzcielnym, umocnione jest sakramentami Bierzmowania i Pojednania i ożywiane Eucharystią, najcenniejszym dobrem Kościoła, sakramentem, który stale buduje Kościół jako Lud Boży, Ciało Chrystusa i świątynię Ducha Świętego”⁶¹. A więc biorąc pod uwagę nauczanie obu papieży, które jest jednocześnie kontynuacją nauczania Soboru Watykańskiego II, należy uznać, że misję uświęcania wiernych kapłani wykonują przede wszystkim poprzez sprawowanie sakramentów świętych, z których pierwszorzędne znaczenie przysługuje Eucharystii, dzięki której Kościół ciągle żyje⁶². W celebracji eucharystycznej Kościół się realizuje i poprzez tę celebrację uobecnia się głoszone słowo⁶³. W Eucharystii kapłan odnajduje swoją tożsamość⁶⁴, gdyż sprawowanie ofiary eucharystycznej jest jego głównym zadaniem.

W swoim rozważaniu Benedykt XVI ujawnia także pewną negatywną tendencję w pojmowaniu kapłańskiej tożsamości, która pojawiła się w ostatnich dziesiątkach lat, a która to polega na przyznawaniu większego znaczenia przepowiadaniu niż zadaniu uświęcania. Może się niestety pojawić przeciwstawianie sobie tych dwóch wymiarów posługi kapłańskiej, co byłoby jednocześnie zaprzeczeniem wzoru, jaki zdaniem papieża zostawił sam Jezus Chrystus, który nie tylko głosił słowem, ale także czynem, czyli działał znaki i cuda⁶⁵. Dlatego też kapłan ma postępować za swoim najważniejszym wzorem, a żyjąc z Nim w bliskiej relacji przyjacielskiej⁶⁶, która polega także na podporządkowaniu i ofiarowaniu Bogu całego swego życia⁶⁷, ma również spełniać to, co On spełniał. Kapłan dokonuje tego poprzez „słowo” i „sakrament”⁶⁸, dwie struktury, które jak już wyżej wspomniano, są ze sobą ściśle połączone, tak że głoszone słowo ma prowadzić wiernych do sakramentu, który z kolei stanowi

⁶⁰ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 49.

⁶¹ *Pastores gregis*, nr 32.

⁶² Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, w: Jan Paweł II. *Dziela zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 1, *Encykliki*, Kraków 2006 [dalej: *Ecclesia de Eucharistia*], nr 1.

⁶³ J. Ratzinger, *Kościół wspólnotą*, Lublin 1993, s. 51.

⁶⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Kraków 2013, nr 48.

⁶⁵ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 49–50.

⁶⁶ I. Kosmana, *Tożsamość kapłana w nauczaniu Benedykta XVI*, „*Homo Dei*” (2010), nr 2 (295), s. 61.

⁶⁷ Benedykt XVI, „*Celebrując Eucharystię*”..., art. cyt., s. 19–20.

⁶⁸ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 49–50.

najwyższą formę kultu w Kościele⁶⁹. Jednak jak diagnozuje papież, brak w wiernym spełnianiu i docenianiu znaczenia *munus sanctificandi* spowodował w ostatnich latach spadek wiary w zbawczą moc i obecność Jezusa Chrystusa w działaniach Kościoła dokonujących się poprzez sprawowanie sakramentów⁷⁰. Dlatego wydaje się nieodzowne, by kapłani na nowo starali ukazywać wiernym znaczenie sprawowanych przez siebie sakramentów, gdyż prowadzi to do wiary, a w ostateczności do zbawienia. Aby temu zadaniu sprostać, papież proponuje jako rozwiązanie katechezy⁷¹, w których wyjaśnia się prawdy o działaniu samego Chrystusa w sprawowanych przez Kościół sakramentach.

Analizując adhortację Benedykta XVI o Eucharystii jako sakramencie miłości, ks. Robert Ptak podsumowuje, że zawarta w niej nauka daje się streścić w stwierdzeniu, że Eucharystia stanowi centrum życia chrześcijanina. Jednakże aby to stwierdzenie mogło być prawdziwe, należy zadbać przede wszystkim o dojrzałość postawy chrześcijańskiej, od której zależy podjęcie decyzji o rzeczywistym postawieniu tego sakramentu w centrum swojej egzystencji. Aby taka decyzja mogła być podjęta, potrzeba zaangażowania całej ludzkiej istoty w jej złożeniu cielesnoduchowym, gdyż dopiero integralnie pojęta osoba może dokonać takiego wyboru⁷². Tylko zaangażowanie całego jestestwa oraz duch nawracania się sprawia, że można mówić o pełnym zaangażowaniu w celebrację eucharystyczną⁷³. Szczególne zaś zadanie mają kapłani, którzy ze swej istoty posiadają duchowość eucharystyczną⁷⁴, a którzy powinni zadbać, aby przez całe życie duchowość tę rozwijać⁷⁵. Jak zauważa św. Jan Paweł II: „jeżeli Eucharystia stanowi źródło i szczyt życia Kościoła, tak samo jest nim w odniesieniu do posługi kapłańskiej. Stąd też wyrażając wdzięczność Jezusowi Chrystusowi, naszemu Panu, raz jeszcze powtarzam, że Eucharystia jest główną i centralną racją bytu sakramentu Kapłaństwa, który definitywnie począł się w momencie ustanowienia Eucharystii i wraz z nią”⁷⁶. Pobożność eucharystyczna – jak pisze kard. Raymond Leo Burke – pozwala kapłanowi zachować swoją autentyczność i pomaga owocnie pełnić posługę⁷⁷ wynikającą z przyjętego sakramentu święceń.

⁶⁹ Benedykt XVI, „*Nieśmy światu radość płynącą z prawdy o Bogu z nami*”. Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (01 IV 2010), „L’Osservatore Romano” (2010), n. 6 (323), s. 28.

⁷⁰ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 50.

⁷¹ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 50.

⁷² R. Ptak, *Eucharystia – centrum życia chrześcijańskiego – Benedykt XVI o Eucharystii jako misterium życia w „Sacramentum caritatis”*, „Teologia w Polsce” 1 (2007), nr 1, s. 97–98.

⁷³ Z. Janiec, *Troska o celebrację eucharystyczną w świetle adhortacji „Sacramentum caritatis” Benedykta XVI*, „Ateneum Kapłańskie” 150 (2008), nr 1 (593), s. 61.

⁷⁴ *Sacramentum caritatis*, nr 80.

⁷⁵ Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores dabo vobis”*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, t. 2, dz. cyt. [dalej: *Pastores dabo vobis*], nr 19.

⁷⁶ *Ecclesia de Eucharistia*, nr 31.

⁷⁷ R.L. Burke, *Kapłan według Serca Jezusowego*, Sandomierz 2018, s. 28.

Tak wielkie znaczenie sakramentu Eucharystii wynika przede wszystkim z jej roli w osiągnięciu świętości zarówno przez osoby świeckie, jak i samego kapłana⁷⁸. Natomiast dążenie do świętości stanowi oś wszystkich działań związanych z misją uświęcania dokonywaną przez kapłanów, o czym wspomniano wyżej, przytaczając nauczanie jednej z katechez Benedykta XVI.

W homilii podczas święceń kapłańskich papież podnosił wielkie znaczenie Eucharystii w życiu chrześcijańskim. Zaznaczył stanowczo, że tylko ten sakrament stanowi bramę, przez którą wierni mogą wejść do chwały niebieskiej⁷⁹. Rola zaś kapłana polega na tym, żeby sam ofiarował swoje życie⁸⁰, gdyż „odprawianie każdego dnia Mszy św. nie jest dla kapłana pełnieniem czynności rytualnej, lecz wypełnianiem misji, która wymaga całkowitego i głębokiego poświęcenia życia, w zjednoczeniu z Chrystusem zmartwychwstałym, który w swoim Kościele wciąż odnawia zbawczą ofiarę”⁸¹. Wynika z tego kolejne zadanie kapłana, a mianowicie dbanie o własną dojrzałość duchową i czystość, czyli wolność od grzechów, w sprawowaniu Eucharystii⁸², której wymaga świętość tego sakramentu.

Tłumacząc poprawne i właściwe rozumienie wszelkich działań kapłańskich związanych z *munus sanctificandi*, Benedykt XVI przywołuje po raz kolejny przykład św. Jana Marii Vianneya⁸³. Na jego przykładzie ukazuje kolejny przejaw kapłańskiej posługi, w którym uwydatnia się zadanie uświęcania. Tym przejawem jest ściśle związany z sakramentem Eucharystii sakrament pokuty i pojednania⁸⁴.

Związek tego sakramentu z Eucharystią papież komentuje w przemówieniu skierowanym do Penitencjarii Apostolskiej, kiedy stwierdza, że „podobnie jak w czasie sprawowania Eucharystii oddaje się On w ręce kapłana, by nadal być obecnym pośród swego ludu, tak powierza się On kapłanowi w sakramencie pojednania, aby ludzie doświadczyli uścisku, z jakim ojciec przyjmuje na nowo syna marnotrawnego, przywracając mu synowską godność i czyniąc go ponownie i w pełni dziedzicem”⁸⁵. Wzorem w sprawowaniu tego sakramentu, który wpisuje

⁷⁸ Benedykt XVI, „*Eucharystia i świętość*”. Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” (18 IX 2005), „L’Osservatore Romano” (2006), n. 1 (279), s. 55.

⁷⁹ Benedykt XVI, „*Sprawowanie Najświętszej Ofiary jest misją*”. Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Dobrego Pasterza, podczas której zostały udzielone święcenia kapłańskie (29 IV 2012), „L’Osservatore Romano” (2012), n. 6 (344), s. 21.

⁸⁰ Benedykt XVI, „*Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!*”. Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej (20 VI 2010), „L’Osservatore Romano” (2010), n. 8–9 (325), s. 41.

⁸¹ Benedykt XVI, „*Sprawowanie Najświętszej Ofiary*”..., art. cyt., s. 21.

⁸² Benedykt XVI, „*Św. Franciszek*”. Audjencja generalna (27 I 2010), „L’Osservatore Romano” (2010), n. 3–4 (321), s. 37.

⁸³ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 50.

⁸⁴ Benedykt XVI, „*Kapłani darem*”..., art. cyt., s. 50.

⁸⁵ Benedykt XVI, „*Kryzys sakramentu pokuty jest wyzwaniem przede wszystkim dla kapłanów*”. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską (11 III 2010), „L’Osservatore Romano” (2010), n. 5 (322), s. 34.

je się mocno w *munus sanctificandi*, ma być Proboszcz z Ars, który wielu ludzi doprowadził do spotkania z Bogiem. Dlatego też papież zachęca kapłanów, „by powrócić do konfesjonau jako miejsca sprawowania sakramentu pojednania, ale także jako miejsca, w którym należy «przebywać» częściej, aby wierny mógł znaleźć miłosierdzie, radę i umocnienie, mógł poczuć się kochany i zrozumiany przez Boga oraz doświadczyć obecności Bożego miłosierdzia obok rzeczywistej Obecności w Eucharystii”⁸⁶.

Podobnie jak w Eucharystii realizuje się w pełni powołanie kapłańskie, tak też i w sakramencie pokuty sakrament kapłaństwa osiąga swoją pełnię⁸⁷. Poprzez tę posługę kapłan w zastępstwie samego Chrystusa doprowadza niewiernego do wierności⁸⁸, czyli uświęca.

Uświęcanie dokonuje się zatem przez sakramenty. Ważna jest świadomość, kto działa w tych czynnościach mających doprowadzać wiernych do świętości. Przede wszystkim należy stwierdzić, że działającym nie jest kapłan. Może i powinien być on co najwyżej narzędziem⁸⁹, poprzez które dokonują się skutki uświęcania. Natomiast działającym zawsze jest Bóg, który poprzez rzeczy materialne, w tym także osobę kapłana, nawiązuje kontakt z wiernymi i w ten sposób prowadzi ich do siebie⁹⁰.

Prawdę tę można bezsprzecznie uznać za podsumowanie katechezy Benedykta XVI, podczas której odniósł się on do zadania uświęcania. Charakterystyczne dla tej katechezy jest oczywiście przedstawienie tego zadania w duchu nauczania poprzednich papieży, jednakże podaje ona również bardzo konkretne rozwiązania, które mają za zadanie ożywić tę misję wśród kapłanów. Przykładem takiej konkretnej wskazówki dla kapłanów może być ukazanie wzoru kapłańskiego spełniania *munus sanctificandi*, jak to czynił św. Jan Maria Vianney. Papież ochoczo zachęca też kapłanów, aby sprawowana przez nich liturgia, podczas której sprawowane są także sakramenty, przeżywana była z należytyym uznaniem, gdyż poprzez nią sam Bóg działa w swoim Kościele dla zbawienia wiernych⁹¹. Benedykt XVI podkreśla też prawdę zasadniczą dla tożsamości kapłana, wynikającą zaś z pełnienia zadania uświęcania, a mianowicie w duchu Soboru Watykańskiego II stwierdza, że „w sprawowaniu świętych tajemnic jest zakorzenione uświęcenie kapłana”⁹², które powinno stanowić pierwszorzędną troskę każdego kapłana dla osiągnięcia własnej doskonałości i prowadzenia powierzonych sobie wiernych.

⁸⁶ Benedykt XVI, „Kryzys sakramentu pokuty”..., art. cyt., s. 34.

⁸⁷ Jan Paweł II, *Sakrament pokuty w życiu Kościoła*, w: *Sztuka spowiadania*, red. J. Augustyn, Kraków 2017, s. 30.

⁸⁸ J. Kasztelan, *Sprawowanie sakramentu pokuty*, Kraków 1993, s. 17.

⁸⁹ Benedykt XVI, „Kaplani darem”..., art. cyt., s. 50.

⁹⁰ Benedykt XVI, „Kaplani darem”..., art. cyt., s. 50–51.

⁹¹ J. Warzeszak, *Teologia kapłaństwa...*, art. cyt., s. 178.

⁹² *Presbyterorum ordinis*, nr 12–13.

Munus regendi

Kolejną misją, którą mają za zadanie spełniać kapłani, jest misja kierowania. W ukazaniu tego zadania nauczanie Soboru Watykańskiego II skupia się przede wszystkim na pochodzeniu tej władzy, której źródło dostrzega on w osobie samego Chrystusa⁹³. Pierwszymi wykonawcami tej władzy są biskupi jako następcy apostołów⁹⁴. Mają oni do pomocy prezbiterów, których zadaniem jest spełnianie zadania uświęcania, co wyraźnie określa nauczanie ostatniego soboru: „Prezbiterzy, wykonując w zakresie swej władzy urząd Chrystusa Głowy i Pasterza, gromadzą w imieniu biskupa rodzinę Bożą ożywioną braterską jednością i doprowadzają do Boga Ojca przez Chrystusa w Duchu Świętym. [...] Do kapłanów zatem, jako wychowawców w wierze, należy troszczyć się osobiście lub przez innych, by każdy z wiernych został doprowadzony w Duchu Świętym do rozwoju swego własnego powołania zgodnie z Ewangelią, do szczerzej i czynnej miłości oraz wolności, którą nas Chrystus wyzwolił”⁹⁵. W zadaniu rządzenia odbija się także relacja kapłaństwa służebnego do kapłaństwa służebnego⁹⁶. To zadanie nie mogłoby istnieć, gdyby nie te dwa stany.

Władzy, w której uczestniczą kapłani, nie da się sprowadzić tylko do funkcji społecznej, lecz musi być ona złączona z samym sakramentem kapłaństwa. Przypomina o tym Kongregacja ds. Duchowieństwa w dokumencie, w którym przedstawia wykładnię Kościoła na temat potrójnego zadania kapłanów. Powołując się na Sobór Watykański II, widzi początek władzy rządzenia w sakramencie kapłaństwa⁹⁷. W tym samym dokumencie wyrażona jest także prawda, która skłania uznanie *munus regendi* przede wszystkim za wymiar misyjny Kościoła, nie zaś wyłącznie za działalność biurokratyczno-organizacyjną⁹⁸, z czym niestety bywa kojarzona.

Rodzi się zatem pytanie o istotę tego wymiaru kapłańskiej posługi. Kongregacja ds. Duchowieństwa w innym dokumencie zauważa dwa zasadnicze wymiary, na których zadanie rządzenia ma się opierać: władzę i służbę⁹⁹. Wspólnota Kościoła w wymiarze kapłaństwa służebnego jest hierarchiczna, jednak zawsze z uwzględnieniem prawdy, że prawdziwa władza ma się opierać na służbie. Władza kościelna – jak wyraził się kard. Gerhard Ludwig Müller – ma niewiele wspólnego z podejściem jurysdykcyjnym, jak się to rozumie w prawie świeckim. Władza, którą sprawują kapłani, dokonuje się w łączności z Chrystusem i niejako w Jego zastępstwie, a polega ona przede wszystkim na ukazaniu Chrystusa jako źródła, z którego bierze początek cała soteriologiczna rzeczywistość, którą symbolizuje Kościół¹⁰⁰. Zasadnicze zatem

⁹³ *Lumen gentium*, nr 27.

⁹⁴ *Lumen gentium*, nr 27.

⁹⁵ *Presbyterorum ordinis*, nr 6.

⁹⁶ J.M. Lustiger, *Kapłani, których daje Bóg*, Kraków 2002, s. 93.

⁹⁷ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa...*, dz. cyt., s. 63–64.

⁹⁸ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa...*, dz. cyt., s. 65.

⁹⁹ *Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 2008, kan. 7.

¹⁰⁰ G.L. Müller, *Dogmatyka katolicka*, Kraków 2015, s. 767.

staje się odpowiednie rozumienie poszczególnych pojęć składowych, niezbędnych do wyjaśnienia katolickiego poglądu na zadania rządzenia spełniane przez prezbiterów. Z elementów tych na pierwszy plan wysuwa się służba¹⁰¹, która charakteryzuje się tym, że kapłan staje się do dyspozycji ludzi, nigdy na odwrót¹⁰². Ze służbą wiąże się pojęcie miłości, którą powinien odznaczać się kapłan, gdyż miłość jest kryterium jego autentyczności w byciu sługą Chrystusa, w byciu kapłanem¹⁰³.

Do odpowiedniego rozumienia pojęcia władzy odniósł się również papież Benedykt XVI na samym początku rozważań o zadaniu rządzenia. Rozpatrywał przede wszystkim znaczenie kulturowe i doświadczenia XX w., które mają znaczący wpływ na kształtowanie się pojęcia władzy także obecnie¹⁰⁴. Jednocześnie też papież wyjaśnił, że negatywny obraz władzy, jaki wytworzył się w umysłach współczesnych ludzi, jest konsekwencją tego, że władza ta opierała się tylko na ludzkich możliwościach, z wykluczeniem wszelkiej transcendencji. A przecież trzeba uznać, że „ludzka władza nigdy nie jest celem, ale zawsze tylko środkiem, i że w każdej epoce celem musi być zawsze osoba, stworzona przez Boga, obdarzona własną nienaruszalną godnością i powołana do tego, by żyć w więzi ze swoim Stwórcą, na ziemi i w wieczności; władza ta jest wykonywana w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem, Stworzycielem. Tak pojęta władza, której jedynym celem jest służenie prawdziwemu dobru osób i odzwierciedlanie jedyne Najwyższego Dobra, którym jest Bóg, nie tylko nie jest ludziom obca, ale przeciwnie, stanowi ceną pomoc na drodze do pełnej realizacji w Chrystusie, do zbawienia”¹⁰⁵. Benedykt XVI wskazuje zatem na cel spełniania również tego zadania, którym zawsze jest zbawienie wierzących. Skłania również do uznania władzy, ale tylko w odniesieniu do rzeczywistości transcendentnej, będącej gwarantem odpowiedniego funkcjonowania władzy.

Rozważania na temat kapłaństwa przedstawione przez Benedykta XVI są skierowane w swojej głównej osi chrystocentrycznie¹⁰⁶. Papież zawsze ukazuje kapłana przede wszystkim jako działającego w niezwyklej bliskości z Chrystusem, tworząc z Nim szczególnie bliską relację¹⁰⁷, która może powstać tylko między kapłanem a Chrystusem. Z tej relacji winna wypływać również posługa według wzoru, który zostawił kapłanom Jezus Chrystus. Jego posługa „osiąga swoją pełnię w śmierci krzyżowej, to znaczy w całkowitym darze z siebie, w pokorze i w miłości: «ogółocił samego siebie, przyjąwszy postać sługi, stawszy się podobnym do ludzi. A w zewnętrzny przejawie uznany za człowieka, uniżył samego siebie, stawszy się po-

¹⁰¹ G. Greshake, *Być kapłanem dzisiaj*, Poznań 2010, s. 269–270.

¹⁰² L.R. Llorente, *Kapłaństwo. Studzy...*, dz. cyt., s. 100.

¹⁰³ W. Świerzawski, *Kapłan drugi Chrystus. Listy do moich kapłanów*, Sandomierz 1994, s. 75.

¹⁰⁴ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa i prowadzić ludzi na zbawcze spotkanie z Nim*”. *Audienca generalna (26 V 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 7 (324), s. 51.

¹⁰⁵ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 51.

¹⁰⁶ Benedykt XVI, „*Sprawowanie Najświętszej Ofiary*”..., art. cyt., s. 19–21.

¹⁰⁷ Benedykt XVI, „*Celebrując Eucharystię*”..., art. cyt., s. 20.

słusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej» (Flp 2,7–8)¹⁰⁸. Dlatego tak ważne jest, aby kapłani żyli w bliskiej zażyłości ze swoim Mistrzem i aby ich sposób postępowania oraz przeżywania wiary, a następnie jej głoszenia wyływał właśnie ze spotkania z Chrystusem¹⁰⁹. Jeszcze jako kardynał Joseph Ratzinger zauważa, że prawdziwy obraz bycia pasterzem znajduje kapłan w Logosie, który przez wcielenie staje się Pasterzem troszczącym się o swój Kościół¹¹⁰. Tylko w Nim kapłan winien upatrywać wzór.

Zadania pasterskie, jak też zadania głoszenia i uświęcania mają swój początek w Chrystusie. Gdyż każdy kapłan, tylko działając jako Jego narzędzie, może owe zadania spełnić. Pasterzem może być nazwany – jak przypomina Jan Paweł II – tylko ten, kto przyjął święcenia i przez ten akt stał się szafarzem wielkich tajemnic. Cała tożsamość kapłana, jego profil jako pasterza bierze swój początek w chrystologii¹¹¹. Wielu nie chce dostrzegać tej zależności. Powodów jest wiele, a jednym z nich jest zacieranie różnic między powszechnym kapłaństwem wiernych a kapłaństwem służebnym, przez co społeczność prezbiterów traci swoją więź urzędową z Chrystusem Głową. Oba rodzaje kapłaństwa różnią się bowiem od siebie¹¹². Ważne jest zatem, aby kapłani dostrzegali w swoim urzędzie coś więcej niż tylko dodatek do powszechnego kapłaństwa wiernych. Kapłańska posługa wynikająca z przyjęcia święceń jest przeznaczona również do tego, aby spełniać nad wiernymi władzę¹¹³, w znaczeniu, o którym była mowa powyżej. Kapłan ma pamiętać, że „Chrystus pasie bowiem swoją trzodę poprzez pasterzy Kościoła”¹¹⁴, wystrzegając się jednocześnie dwóch postaw: pierwszej, cechującej się paternalizmem, czyli zachowaniem, gdy kapłan nie bierze pod uwagę zdania wiernych; oraz drugiej, którą charakteryzuje zbytne porzucenie wszelkich autorytetów na rzecz demokratyzmu¹¹⁵. Zarówno jedna, jak i druga postawa prowadzi do błędnego pojmowania zadań pasterskich kapłanów.

Poszukując właściwego rozumienia i spełniania zadania pasterzowania, Benedykt XVI w swoim nauczaniu odwołuje się do przykładu, jaki zostawił Jezus Chrystus, i od Niego czerpie inspirację do rozumienia zadań kapłańskich. W nauce o *munus regendi* podkreśla, że kapłan pełniący tę posługę powinien być przede wszystkim sługą, gdyż taki wzór zostawił mu Syn Boży: „Służyć, dając siebie samego; być nie dla siebie, ale dla innych, wychodząc od Boga i dążąc do Boga: takie jest samo sedno misji Jezusa Chrystusa i jednocześnie prawdziwa istota Jego kapłaństwa. I tak ze słowa «sługa» uczynił swój najwyższy i najzaszczytniejszy tytuł.

¹⁰⁸ *Pastores dabo vobis*, nr 21.

¹⁰⁹ J. Ratzinger, *Raport o stanie wiary*, Kraków 1986, s. 56.

¹¹⁰ J. Ratzinger, *Pytanie o sens posługi...*, art. cyt., s. 354–355.

¹¹¹ W. Zyzak, *Kapłaństwo prezbiterów. Studium nauczania Jana Pawła II*, Kraków 2010, s. 235.

¹¹² J. Różycki, *Kapłaństwo królewskie i kapłaństwo służebne*, Katowice 2015, s. 64–65.

¹¹³ J. Królikowski, *Powołanie, konsekracja i posłanie*, Kraków 2017, s. 99.

¹¹⁴ Benedykt XVI, „Głosić Chrystusa”..., art. cyt., s. 52.

¹¹⁵ J. Królikowski, *Powołanie, konsekracja...*, dz. cyt., s. 100.

Odwrocił tym samym skalę wartości, dał nam nowy obraz Boga i człowieka”¹¹⁶. Słowa samego Chrystusa, który „nie przyszedł, aby Mu służono, lecz żeby służyć” (Mk 10,45), mają być wyznacznikiem w realizacji misji kierowania¹¹⁷. Tylko wtedy kapłan może ją w pełni zrealizować. Kard. Joseph Ratzinger do ukazania istoty kapłańskiej posługi w tym wymiarze posługuje się trzema słowami: „kochać – pasterzować – naśladować”¹¹⁸. Słowa te wskazują jednoznacznie na czerpanie wzoru z samego Jezusa Chrystusa.

Kolejnym istotnym aspektem w spełnianiu tej posługi przez kapłana jest jego uległość wobec Chrystusa i Kościoła. Papież dostrzega pewną zależność, która pojawia się w tej właśnie przestrzeni posługi kapłańskiej. Na ile kapłan będzie uległy Chrystusowi i Kościołowi, na tyle także wierni będą ulegli i posłuszni wobec prezbitera¹¹⁹.

Po raz kolejny Benedykt XVI powtarza, jak nieodzowna jest relacja posłuszeństwa wobec Chrystusa również w tym wymiarze misji kapłana. Ujawnia się w tym nauczaniu niejako chrystologiczne centrum kapłańskiej posługi, która musi opierać się na Chrystusie: „by być pasterzem według serca Bożego (por. Jr 3,15), potrzebne jest oparcie w żywej przyjaźni z Chrystusem, angażującej nie tylko umysł, ale wolność i wolę, jasna świadomość tożsamości otrzymanej w sakramencie święceń, bezwarunkowa gotowość do tego, by prowadzić powierzoną trzodę tam, gdzie chce Pan, a nie w tam, gdzie na pozór może być korzystniej lub łatwiej”¹²⁰. Kapłan zatem wedle słów papieża nieustannie winien zabiegać o budowanie całej swojej tożsamości kapłańskiej na obrazie Jezusa Chrystusa.

W dalszej analizie katechezy Benedykta XVI dotyczącej spełniania przez kapłanów zadania rządzenia nie można pominąć właściwego rozumienia słowa „hierarchia”, które niestety w ostatnim czasie – jak zauważa papież – zostało zniekształcone, gdyż „tradycyjnie oznacza strukturę władzy sakramentalnej w Kościele, opartej na trzech stopniach – episkopatu, prezbiteratu i diakonatu – sakramentu święceń”¹²¹. Nieodzowne więc staje się rozumienie znaczenia kościelnej hierarchii. W nauczaniu Soboru Watykańskiego II uwytatniają się zadania stojące przed hierarchią w Kościele, którą należy traktować przede wszystkim jako służbę dla wiernych, aby mogli osiągnąć zbawienie: „Chrystus Pan dla pasterzowania Ludowi Bożemu i ustawicznego ludu tego pomnażania ustanowił w Kościele swym rozmaite posługi święte, które mają na celu dobro całego Ciała. Wyposażeni bowiem we władzę świętą szafarze służą braciom swoim, aby wszyscy, którzy są z Ludu Bożego i dlatego cieszą się prawdziwie chrześcijańską godnością, zdążając w sposób wolny, a zarazem według

¹¹⁶ Benedykt XVI, „*Słudzy wierni, dobrzy i roztropni*”. *Homilia podczas Mszy św. i konsekracji nowych biskupów (12 IX 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 11–12 (318), s. 33.

¹¹⁷ Benedykt XVI, „*Słudzy wierni*”..., art. cyt., s. 33–34.

¹¹⁸ J. Ratzinger, *Posługa świadka*, w: *Głosiciele słowa...*, dz. cyt., s. 471.

¹¹⁹ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 52.

¹²⁰ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 52.

¹²¹ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 52.

przepisanego porządku do tego samego celu, osiągnęli zbawienie”¹²². Toteż w rozumieniu hierarchii kościelnej należy podnieść jej pochodzenie od Chrystusa oraz cel, ku któremu ma zdążać wszelkie działanie przez nią podejmowane.

Papież w rozważaniach o hierarchii przedstawia trojaką więź, która umożliwia jej odczytanie i rozumienie: „po pierwsze z Chrystusem i porządkiem, jaki Pan dał swojemu Kościołowi, po drugie z innymi pasterzami w jednej wspólnoty Kościoła i wreszcie z wiernymi powierzonymi jednostce w porządku Kościoła”¹²³. Zrozumienia kapłańskiego zadania rządzenia należy szukać, rozpatrując poszczególne odniesienia i relacje.

Pierwszą płaszczyzną relacji, na której kapłan opiera swoją działalność rządzenia, jest jego odniesienie do Chrystusa. Jak sformułował to Benedykt XVI: „władza nie pochodzi od samego człowieka, lecz wywodzi się z sacrum, z sakramentu; podporządkowuje zatem człowieka powołaniu, tajemnicy Chrystusa; czyni z niego sługę Chrystusa i tylko jako sługa Chrystusa może on rządzić, kierować dla Chrystusa i z Chrystusem”¹²⁴. Swoją posługę rządzenia wynikającą z przyjęcia święceń kapłan może pełnić należycie tylko wtedy, gdy jest w odpowiedniej relacji do Chrystusa, gdy niejako „jest samym Chrystusem” i w Jego imieniu sprawuje urząd posługiwania¹²⁵. W pierwszym rządzie kapłan służy samemu Chrystusowi, jednak z tej służby powinna wynikać kolejna służba, jaką sprawuje wobec wszystkich wiernych, do których został posłany. Służba wobec wiernych jest wynikiem służby kapłana wobec samego Chrystusa¹²⁶.

Kapłani bywają często określani mianem duszpasterzy, czyli ich rola polega na prowadzeniu dusz, byciu ich pasterzami. Głównym zadaniem każdego kapłana jest bycie pasterzem dusz, czyli prowadzenie ich do kontaktu i budowania relacji z Bogiem oraz dokładanie wszelkich starań, aby ta relacja była ciągle obecna w życiu wierzących. Dokonuje się to poprzez wszelkie funkcje wykonywane przez kapłana, ale – jak zauważa bp Wacław Świerzawski – musi się to zawsze dokonywać w łączności z Chrystusem, gdyż tylko dzięki Jego łasce, otrzymanej podczas chrztu, a następnie w całej pełni podczas sakramentu święceń, kapłan może należycie spełniać zadanie duszpasterza¹²⁷. Jest zatem konieczne, aby kapłan żył w bliskiej więzi z Chrystusem, zdaniem Benedykta XVI jest to także warunek spełniania *munus regendi*. Papież stwierdza, że sakrament święceń nie czyni kapłana „autokratą”, lecz wprowadza w hierarchię, czyli wytwarza jeszcze ściślejszą więź kapłana z Chrystusem¹²⁸, od którego pochodzi jego posługiwanie. Benedykt XVI wyjaśnia także rozumienie słowa „hierarchia”, które bywa często przeinaczane: „na ogół mówi

¹²² *Lumen gentium*, nr 18.

¹²³ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹²⁴ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹²⁵ G. Koch, *Podręcznik teologii dogmatycznej*, Kraków 1999, s. 304.

¹²⁶ W. Świerzawski, *Wpatrzeni w Chrystusa*, Sandomierz 2007, s. 94–95.

¹²⁷ W. Świerzawski, *Sakramenty święte. Kapłaństwo*, Sandomierz 2015, s. 58–60.

¹²⁸ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

się, że znaczeniem słowa hierarchia jest «święte panowanie», ale prawdziwym znaczeniem nie jest to, lecz «święte pochodzenie»¹²⁹, co jest jednoznaczne z wyżej postawioną tezą, że władza kapłańska, w tym władza rządzenia ma swoje źródło w osobie Jezusa Chrystusa.

Kolejną płaszczyzną relacji w strukturze hierarchicznej omawianą przez Benedykta XVI jest więź między pasterzami we wspólnocie Kościoła. Jest ona wynikiem pierwszej więzi, o której była mowa powyżej, ponieważ kapłan, będąc w ścisłej relacji z Chrystusem, jest także „z Nim związany w jedności z innymi członkami świętego stanu, kapłaństwa”¹³⁰. Istotne zatem okazuje się docenienie wspólnotowego wymiaru kapłaństwa, gdyż „kolegialna jedność biskupów (LG 23), braterstwo prezbiterów i diakonów (LG 29), relacje rodzinne pomiędzy pasterzami i świeckimi (LG 37) stanowią podstawowe fundamenty głębokiej odnowy całej działalności duszpasterskiej Kościoła”¹³¹. Tylko kapłan złączony z biskupem, a przez biskupa – z całym Kościołem powszechnym i podlegający władzy biskupa może być nazwany pasterzem¹³² oraz spełniać zadanie rządzenia. Nauka Soboru Watykańskiego II w tym względzie stanowi, że władza pasterska, określana także jako władza królewska, została przekazana prezbiterom oraz diakonom poprzez biskupów, którzy pozostają w komunii z następcą św. Piotra¹³³. Wyraża się w tym prawda o zasadności odpowiedniej hierarchii posług w Kościele, która ma prowadzić do ostatecznego celu, jakim jest zbawienie wiernych.

Sobór orzeka także, że „wszyscy prezbiterzy, razem z biskupami, tak uczestniczą w jednym i tym samym kapłaństwie i posłudze Chrystusa, że sama jedność konsekracji i misji wymaga ich hierarchicznej łączności ze stanem biskupim. [...] Biskupi zatem, z racji udzielonego prezbiterom w święceniach kapłańskich daru Ducha Świętego, mają ich jako niezbędnych pomocników i doradców w posłudze i obowiązku nauczania, uświęcania i rządzenia ludem Bożym”¹³⁴. Dlatego tak ważna jest wspomniana relacja w hierarchicznej strukturze Kościoła. Nieodzowna staje się także rola papieża, o której wspomina także Benedykt XVI, podkreślając jego rolę wiodącą w Kościele, która polega na byciu punktem odniesienia zarówno dla pasterzy, jak i dla wiernych świeckich¹³⁵.

Ostatnią płaszczyzną jest więź między kapłanami a wiernymi powierzonymi ich trosce. Papież tłumaczy, że „wspólnota i hierarchia nie są ze sobą sprzeczne, lecz jedna warunkuje drugą. Razem stanowią jedno (wspólnotę hierarchiczną¹³⁶). Pasterz wypełnia swoje zadanie w takim stopniu, w jakim kieruje trzodą i jej strzeże, a kiedy

¹²⁹ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹³⁰ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹³¹ L. Siwecki, *Ecclesia universalis – Ecclesia localis*, Sandomierz 2008, s. 394.

¹³² Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa*..., dz. cyt., nr 66.

¹³³ W. Zyzak, *Kapłaństwo prezbiterów*..., dz. cyt., s. 236.

¹³⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*..., dz. cyt., nr 7.

¹³⁵ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹³⁶ Zob. P.J. Cordes, *Dlaczego kapłan?*..., dz. cyt., s. 86–87.

trzeba, nie dopuszcza do jej rozproszenia”¹³⁷. Celem bowiem całej wspólnoty Kościoła jest ukazywanie Boga żywego oraz życie wraz z Nim we wspólnocie¹³⁸.

W homilii na zakończenie Roku Kapłańskiego papież, analizując Psalm 23, skupił się na wersecie 4: „Twój kij i Twoja laska dodają mi otuchy”. Benedykt XVI zauważa, że kij oraz laska są atrybutami pasterza, czyli każdego kapłana. Służą one do obrony przed grabieżcami i tymi, którzy chcą zagrozić owczarni, oraz jako podpora w pokonywaniu – jak to określił papież – trudnych odcinków na drodze¹³⁹. Uwydatnia się tu po raz kolejny zadanie kapłana wobec wiernych, za których jest odpowiedzialny.

W bezpośrednim zwróceniu się do kapłanów Benedykt XVI wskazał także na istotę pasterskiej posługi kapłanów. Dostrzegł wyjątkowość tego szczególnego zadania kapłanów: „nie ma bowiem w tym ziemskim życiu większego dobra od prowadzenia ludzi do Boga, budzenia wiary, wyzwiania człowieka ze stanu inercji i rozpacz, napełniania nadzieją, że Bóg jest blisko i kieruje historią jednostek i świata: taki oto głęboki i ostateczny sens ma posługa pasterska, którą Pan nam powierzył”¹⁴⁰. Posługa rządzenia powierzona kapłanom powinna zawsze prowadzić do spotkania z osobą Boga. Tylko wtedy będzie właściwie realizowana z pożytkiem dla wiernych oraz dla kapłanów, jeżeli nawiąże się owa relacja¹⁴¹, bez niej bowiem wypełnienie tego zadania będzie trudne lub wręcz niemożliwe¹⁴². Zawsze u źródła działalności kapłana winien stać Jezus Chrystus¹⁴³.

Bycie pasterzem stanowi oś działalności prezbitera. Benedykt XVI, kończąc swoje rozważanie na temat ostatniego z *tria munera*, przytacza także przykład świętych, którzy mają stać się wzorem do naśladowania dla kapłanów. Po raz kolejny za wzór w omawianych funkcjach kapłańskich stawia św. Jana Marię Vianneya, gdyż tacy ludzie jak on „z miłością i oddaniem wykonywali swoje zadanie, opiekując się częścią ludu Bożego, która została im powierzona; wykazali się również siłą i determinacją, mając za cel jedynie propagowanie prawdziwego dobra dusz”¹⁴⁴. Takie jest bowiem główne zadanie do spełnienia przez każdego kapłana.

Podsumowując, w nauczaniu Benedykta XVI na temat wykonywania władzy rządzenia poprzez kapłanów na pierwszy plan wysuwa się sposób, w jaki kapłani

¹³⁷ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹³⁸ J. Ratzinger, *O istocie kapłaństwa*, Kraków 2005, s. 263.

¹³⁹ Benedykt XVI, „*Pomóż nam, kapłanom, przekazywać ludziom Twoje światło w mrocznych czasach*”. *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Roku Kapłańskiego (11 VI 2010)*, „*L'Osservatore Romano*” (2010), n. 8–9 (325), s. 37–38.

¹⁴⁰ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

¹⁴¹ Benedykt XVI, „*Świadectwo budzi powołania*”. *Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw o Powołania 2010*, „*L'Osservatore Romano*” (2010), n. 3–4 (321), s. 8–9.

¹⁴² W. Świerżawski, *Wtajemniczenie w misterium kapłaństwa*, Zawichost–Sandomierz 2016, s. 251–253.

¹⁴³ Zob. Benedykt XVI, „*Pomóż nam, kapłanom*”..., art. cyt., s. 38.

¹⁴⁴ Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa*”..., art. cyt., s. 53.

to zadanie mają spełniać. Papież przestrzega, aby nie było to wykonywanie zadań czysto arbitralne, wręcz autokratyczne, apeluje natomiast, aby realizować je w duchu służby. W trakcie swoich rozważań analizuje bowiem i przedstawia właściwe rozumienie słowa „hierarchia”, które w swej istocie opiera się właśnie na postawie służebnej. Benedykt XVI w duchu Soboru Watykańskiego II naucza także, że wszelka działalność pasterska wykonywana przez kapłanów musi mieć za cel zabawienie wierzących. Jednocześnie też papież napomina, że realizacja owego zadania może się dokonać wyłącznie dzięki właściwemu odniesieniu kapłana do Chrystusa, gdyż „tylko jako sługa Chrystusa może on rządzić, kierować dla Chrystusa i z Chrystusem”¹⁴⁵.

Podsumowanie

Niniejszy artykuł ukazuje nauczanie Benedykta XVI związane wprost z posługą kapłańską, w której kapłan realizuje swoje powołanie poprzez wypełnianie zadań zawartych w formule *tria munera*: nauczania, uświęcania i kierowania. Pierwszym wymiarem posługi kapłana jest zadanie głoszenia (*munus docendi*), które polega na przepowiadaniu słowa Bożego. Dokonuje tego kapłan na wielorakie sposoby, m.in. poprzez katechizację i głoszenie kazań. Istotne jest, aby kapłan utożsamiał się z głoszoną nauką, z Ewangelią. Kapłan nie może głosić swojej własnej filozofii ani poglądów, lecz ma obowiązek głosić to, co jest zawarte w nauce Ewangelii. Będzie dobrze spełniał to zadanie, jeśli sam będzie w zażyłości ze słowem Bożym.

Drugim zadaniem jest uświęcanie (*munus sanctificandi*), które dokonuje się przede wszystkim poprzez szafarstwo sakramentów. Benedykt XVI podkreśla, że kapłan nie sprawuje ich swoją własną mocą, ale w imieniu Chrystusa (*in persona Christi*). Papież wyróżnia rolę dwóch sakramentów, podczas których dokonuje się szczególnie zadanie uświęcania: sakramentu Eucharystii oraz sakramentu pokuty i pojednania. Pierwszy z nich stanowi centrum życia chrześcijańskiego, w nim również kapłan najpełniej odnajduje swoją relację i przyjaźń do Chrystusa. Natomiast w sakramencie pokuty kapłan doprowadza człowieka słabego i ułomnego do wierności, czyli uświęca, co wyraźnie ukazuje, jak bardzo ten sakrament współgra z całością zadania uświęcania.

Trzecią funkcją kapłańską jest zadanie rządzenia, czyli kierowania (*munus regendi*). Niestety spełnianie tego zadania jest często źle rozumiane na sposób biurokratyczny, z czym nie ma nic wspólnego. Spełnianie tego szczególnego, aczkolwiek dość delikatnego zadania dokonuje się we wszelkiej działalności misyjnej Kościoła. Benedykt XVI, rozważając to zadanie, wskazuje kapłanom pewną postawę, bez której jego realizacja jest wręcz niemożliwa. Postawą tą jest służba, która powinna być bezpośrednio kojarzona z funkcją kierowania. Realizacja tego zadania wymaga od kapłana także postawy pokory. Papież zauważył też zależność, która polega na tym, że na ile kapłan jest sam posłuszny i uległy Chrystusowi i Kościołowi, na tyle wierni są posłuszni jego wskazaniom. Podobnie jak w całym nauczaniu, tak również

¹⁴⁵ Benedykt XVI, „Głosić Chrystusa”..., art. cyt., s. 53.

i w tym aspekcie kapłańskiej posługi papież Benedykt XVI podnosi nieodzowność relacji kapłana do Chrystusa. Należy stwierdzić, że w tej relacji i odniesieniu Ojciec Święty doszukuje się istoty życia kapłańskiego.

Bibliografia

Źródła drukowane:

- Benedykt XVI, „*Aby głosić całemu światu żywą obecność Chrystusa*”. *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie konklawe (20 IV 2005)*, „L'Osservatore Romano” (2005), n. 6 (274), s. 4–6.
- Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła „Sacramentum caritatis”*, „L'Osservatore Romano” (2007), n. 4 (292), s. 4–42.
- Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini” Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów i duchowieństwa, do osób konsekrowanych i wiernych świeckich o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*, Kraków 2010.
- Benedykt XVI, „*Celebrując Eucharystię, kapłani torują drogę modlitwie współczesnych ludzi*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (09 IV 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 6 (314), s. 18–20.
- Benedykt XVI, „*Eucharystia i świętość*”. *Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” (18 IX 2005)*, „L'Osservatore Romano” (2006), n. 1 (279), s. 55.
- Benedykt XVI, „*Ewangelia zawsze i wszędzie*”. *List apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper”, powołujący do życia Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji (21 IX 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2001), n. 1 (329), s. 11–13.
- Benedykt XVI, „*Głosić Chrystusa i prowadzić ludzi na zbawcze spotkanie z Nim*”. *Audiencja generalna (26 V 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 7 (324), s. 51–53.
- Benedykt XVI, „*Kapłani darem dla Kościoła i świata*”. *Audiencja generalna (5 V 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 7 (324), s. 49–51.
- Benedykt XVI, „*Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!*”. *Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej (20 VI 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 8–9 (325), s. 40–41.
- Benedykt XVI, „*Kryzys sakramentu pokuty jest wyzwaniem przede wszystkim dla kapłanów*”. *Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską (11 III 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 5 (322), s. 33–34.
- Benedykt XVI, *List Jego Świętobliwości Benedykta XVI na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. rocznicy „dies natalis” Świętego Proboszcza z Ars (16 VI 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 7–8 (315), s. 3–8.

- Benedykt XVI, „*Nasze ręce niech się staną rękami Chrystusa*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (13 IV 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), n. 5 (283), s. 10–12.
- Benedykt XVI, „*Nieśmy światu radość płynącą z prawdy o Bogu z nami*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (01 IV 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 6 (323), s. 27–28.
- Benedykt XVI, „*Pan uobecnia swoje działanie poprzez posługę kapłana*”. *Audiencja generalna (14 IV 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 6 (323) s. 42–44.
- Benedykt XVI, „*Pasterze muszą być przykładami dla stada*”. *Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła (29 VI 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 10 (317), s. 21–24.
- Benedykt XVI, „*Pokora krzyża i prawdziwa odnowa Kościoła*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (05 IV 2012)*, „L'Osservatore Romano” (2012), n. 5 (343), s. 15–17.
- Benedykt XVI, „*Pomóż nam, kapłanom, przekazywać ludziom Twoje światło w mrocznych czasach*”. *Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Roku Kapłańskiego (11 VI 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 8–9 (325), s. 35–38.
- Benedykt XVI, „*Śludzy wierni, dobrzy i roztropni*”. *Homilia podczas Mszy św. i konsekracji nowych biskupów (12 IX 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), n. 11–12 (318), s. 33–35.
- Benedykt XVI, „*Sprawowanie Najświętszej Ofiary jest misją*”. *Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Dobrego Pasterza, podczas której zostały udzielone święcenia kapłańskie (29 IV 2012)*, „L'Osservatore Romano” (2012), n. 6 (344), s. 19–21.
- Benedykt XVI, „*Św. Ambroży*”. *Audiencja generalna (24 X 2007)*, „L'Osservatore Romano” (2007), n. 12 (298), s. 37–38.
- Benedykt XVI, „*Św. Franciszek*”. *Audiencja generalna (27 I 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 3–4 (321), s. 35–37.
- Benedykt XVI, „*Świadectwo budzi powołania*”. *Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw o Powołania 2010*, „L'Osservatore Romano” (2010), n. 3–4 (321), s. 8–9.
- Benedykt XVI, „*Wierście w moc waszego kapłaństwa*”. *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana. Warszawa (25 V 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), n. 6–7 (284), s. 15–17.
- Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores dabo vobis”*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 2, *Adhortacje*, Kraków 2006, s. 327–415.
- Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores gregis”*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 2, *Adhortacje*, Kraków 2006, s. 921–977.
- Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 1, *Encykliki*, Kraków 2006, s. 745–777.

- Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek (16 marca 1997)*, „Acta Apostolicae Sedis” 89 (1997), n. 5, s. 657–662.
- Jan Paweł II, *Sakrament pokuty w życiu Kościoła*, w: *Sztuka spowiedzenia*, red. J. Augustyn, Kraków 2017, s. 25–30.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002.
- Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 2008.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Kraków 2013.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, Poznań 1999.
- Pontyfikał rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Katowice 1999.
- Ratzinger J., *Kościół wspólnotą*, Lublin 1993.
- Ratzinger J. – Benedykt XVI, *Nauczać i zglębiać Bożą miłość*, Lublin 2016.
- Ratzinger J., *O istocie kapłaństwa*, Kraków 2005.
- Ratzinger J., *Posługa świadka*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Teologia i duchowość sakramentu święceń*, tłum. M. Górecka, M. Rodkiewicz, Opera Omnia 12, red. M. Górecka, K. Gózdź, Lublin 2012, s. 469–475.
- Ratzinger J., *Pytanie o sens posługi kapłańskiej*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Teologia i duchowość sakramentu święceń*, tłum. M. Górecka, M. Rodkiewicz, Opera Omnia 12, red. M. Górecka, K. Gózdź, Lublin 2012, s. 330–363.
- Ratzinger J., *Raport o stanie wiary*, Kraków 1986.
- Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 750–805.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 144–255.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „Dei verbum”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 540–565.

Opracowania:

- Burke R.L., *Kapłan według Serca Jezusowego*, Sandomierz 2018.
- Cordes P.J., *Dlaczego kapłan? Poszukiwanie odpowiedzi z Benedyktem XVI*, Kielce 2009.
- Greshake G., *Być kapłanem dzisiaj*, Poznań 2010.

- Llorente L.R., *Kapłaństwo. Studzy Ludu Bożego*, Kraków 2002.
- Lustiger J.M., *Kapłani, których daje Bóg*, Kraków 2002.
- Janiec Z., *Troska o celebrację eucharystyczną w świetle adhortacji „Sacramentum caritatis” Benedykta XVI*, „Ateneum Kapłańskie” 150 (2008), nr 1 (593), s. 51–64.
- Kasztelan J., *Sprawowanie sakramentu pokuty*, Kraków 1993.
- Koch G., *Podręcznik teologii dogmatycznej*, Kraków 1999.
- Kosmana I., *Tożsamość kapłana w nauczaniu Benedykta XVI*, „Homo Dei” (2010), nr 2 (295), s. 58–69.
- Królikowski J., *Powołanie, konsekracja i posłanie*, Kraków 2017.
- Kwiatkowski D., *Eklezjalny wymiar głoszenia Słowa Bożego w świetle adhortacji apostolskiej Benedykta XVI „Verbum Domini”*, „Teologia i Człowiek. Kwartalnik Wydziału Teologicznego UMK” 33 (2016), nr 1, s. 11–28.
- Müller G.L., *Dogmatyka katolicka*, Kraków 2015.
- Porosło K., *Święta codzienność. O liturgii przemieniającej życie*, Kraków 2018.
- Ptak R., *Eucharystia – centrum życia chrześcijańskiego – Benedykt XVI o Eucharystii jako misterium życia w „Sacramentum caritatis”*, „Teologia w Polsce” 1 (2007), nr 1, s. 87–98.
- Różycki J., *Kapłaństwo królewskie i kapłaństwo służebne*, Katowice 2015.
- Santorski A., *Prezbiter – Pasterz – Kapłan w nauczaniu Jana Pawła II*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 19 (2006), s. 241–250.
- Santorski A., *Maryja i kapłaństwo*, Warszawa 2012.
- Siwecki L., *Ecclesia universalis – Ecclesia localis*, Sandomierz 2008.
- Siwek G., *Głosiciel słowa Bożego*, w: *Sztuka bycia księdzem. Poradnik*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 67–74.
- Świerzawski W., *Kapłan drugi Chrystus. Listy do moich kapłanów*, Sandomierz 1994.
- Świerzawski W., *Nazwałem was przyjaciółmi. Rady ewangeliczne w życiu kapłana diecezjalnego*, Sandomierz 2015.
- Świerzawski W., *Sakramenty święte. Kapłaństwo*, Sandomierz 2015.
- Świerzawski W., *Wpatrzeni w Chrystusa*, Sandomierz 2007.
- Świerzawski W., *Wtajemniczenie w misterium kapłaństwa*, Zawichost–Sandomierz 2016.
- Warzeszak J., *Teologia kapłaństwa w przemówieniach Benedykta XVI w Roku Kapłańskim*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 23 (2010), s. 157–182.
- Zyzak W., *Kapłaństwo prezbiterów. Studium nauczania Jana Pawła II*, Kraków 2010.

Streszczenie

Niniejszy artykuł prezentuje nauczanie papieża Benedykta XVI na temat trzech wymiarów posługi kapłańskiej, tj. nauczania, uświęcania i kierowania. Autor wykorzystał zarówno teksty, które Ojciec Święty opracował jeszcze jako kardynał i prefekt Kongregacji Nauki Wiary, jak i późniejsze z okresu kierowania Stolicą Apostolską: adhortacje apostolskie *Sacramentum caritatis* oraz *Verbum Domini*, homilie, przemówienia podczas audiencji generalnych i innych spotkań oficjalnych. Artykuł podzielono na trzy części odwołujące się do poszczególnych wymiarów posługi kapłańskiej. W każdej z nich autor przybliży nauczanie Benedykta XVI na temat teologicznych podstaw tej działalności oraz środków niezbędnych do jej właściwej realizacji. Z dokonanej analizy tematu można wyciągnąć konkretne wnioski, które powinny stać się pomocą dla współczesnych kapłanów i osób duchownych.

Słowa kluczowe: Benedykt XVI, Stolica Apostolska, kapłaństwo, nauczanie, uświęcenia, kierowanie

Dimensions of Priestly Ministry in the Teaching of Pope Benedict XVI

Summary

This article presents the teaching of Pope Benedict XVI on the three dimensions of priestly ministry, i.e. teaching, sanctification and leadership. The author uses texts prepared by the Holy Father while still a cardinal and prefect of the Congregation for the Doctrine of the Faith, as well as later texts from the period of his leadership of the Holy See: the apostolic exhortations *Sacramentum caritatis* and *Verbum Domini*, homilies, speeches at general audiences and other official meetings. The article is divided into three parts referring to the specific dimensions of priestly service. In each part, the author presents the teachings of Benedict XVI on the theological foundations of this activity and the means necessary for its proper implementation. From the analysis of the topic, specific conclusions can be drawn that should be helpful for today's priests and clergy.

Keywords: Benedict XVI, Holy See, priesthood, teaching, sanctification, leadership